

כל החושך כולו לא יוכל לאור שנעצר

עדינה מור-חיים: המצב והרוח, הוצאת ספרי 'עתון 77', 2014, עמ' 83

שיריה של המשוררת עדינה מור-חיים משדרים ניקיון שירי, שהוא נדיר בשירה החדשה. שירתה אינה צעקנית ואינה מפגינה בכוח נוכחות, אלא יודעת לשתוק בין השורות שתיקה דקה המעידה על שירה אמיתית, כמו למשל שתי השורות הבאות: "כל החשך לבדו/ לא יוכל לאור שנעצר בשאון ימיה". שתיקה זו מהווה אמירה חזקה ויוצרת תמונת עולם מעניינת ומאתגרת קורא שוחר שירה, כמותי. מוטיבים מרכזיים בשירי הקובץ הזה מכתוסים בשלושה פרקים. הפרק הראשון "אני ואני" כולל עשרים וארבעה שירים ומתרכז באני הפנימי לעומת האני המדומה. האני הפנימי מזוהה עם המילה השירית הכתובה, בעוד הדימוי מבנה ממבטו של האחר, מקולה של האם, מזכרון האב, או מהיחסים שבין הוריה. קולה של האם נשמע בשיר 'קול ראשון' (עמ' 11), שהוא אחד החזקים והישירים בקובץ והמוכח כאן במלואו:

"אני אמי השנייה/ חודרת לעצמי/ ולקולה הנשכח/ ככל שפניה נעלמות/ עולים פני וקורמים חיים/ וכשעיניה עוצמות חכמה/ נבטת תבונה ממבטי/ עם צליל קולה בקברה נאלם, הר שירי מתרחב/ ודי מלטפות/ כפי שלטפת את דמעותי// עכשו אני כמוך".

גם השיר 'צהוב' עוסק במערכת היחסים בין ההורים: אב ואם נטולי תקשורת, המתפקדים כורים חיים תחת קורת גג אחד (עמ' 20):

"תמונת אבי בין ענפי עץ שסך כהים/ בקצה גן ביתנו/ צובעת את פרוחתו/ צהוב/ צהוב הוא הליל האחרון/ שלא ידע את ילדותו/ בין עצי פרי נוטפים אגלי המהון/ למראה יפיו של המבט ההוא האחד/ המושיט לי פרחי גבעולים עתיקים/ עתיקים הם זכרונות/ מנשימותי הראשונות/ בחיק אמי קבוע ודרשני// אבי ששתיקותיו לא השביעו את אמי/ אמי שמלותיה לא הרגיעו את אבי/ חלומותיהם גססו ברגבי עפרה// צהבי נפש/ זרים".

הפרק השני 'ציור בדים' כולל עשרים חמישה שירים המתרכזים באינטראקציה שבין השירה לציור. מבטא האישי של המשוררת ביחס לציורים של פולק, מאטיס ואן גוך ועוד. למשל בשיר 'ללא כותרת' (עמ' 37) היא מוצאת קשר בין השתיקה שבציור למוות.

"על מטת סטודיו ריקה/ גואל חשך המות/ בד אפל נמתח/ אחר כך שנה אחת/ ארבה".

הפרק השלישי, 'על תלי אביב' מכיל כמו חלקו הראשון של הקובץ עשרים וארבעה שירים, ובהם מצליחה מור-חיים להפיק שירה זכה ממקומות פרוזאיים ברחבי העיר הגדולה. שיר קצר שמדגים זאת הוא השיר 'דלת ברחוב מטלון' (עמ' 67):

"פתאם באמצע הרחוב/ דלת חומה/ מדבקת על קיר// מאחוריו מסתתרת/ אשה שנעזבה על ידי / הטורקים".

אני מזהה בחלק לא קטן משיריה נקודת חן של הומור שהוא נדיר בשירתנו הצעירה. בשיר 'חלב' (עמ' 10), שממנו אביא במלואו את חלקו השני מלווה ההומור בדמיון המעניק לשיר ממד סוריאליסטי:

"פעם שטתי/ בנהר חלב על גלי צחוק/ בספינה שבנה לי בנערותו/ אבי הסוחה// בכפר ילדותו קנה/ מילידים טורקים/ קפה וצמר גפן/ מהם יצר בערבים/ שדים מלאכותיים לאמי// מאז התמכרתי לריחות".

אכן עדינה מור-חיים מצליחה, בשירים ליריים קצרים, ללכוד רגעים ארעיים ולצרפם למערכת תמונת של מצבי קיום מגוונים.

◆
אשר רייך

שירה כהן

*
אנחנו מתכננים לאט את מותנו
מתחת לדוש בחדר האמבטיה
אחר כך חוזרים להביט מפרחק
במותם של האחרים
סרט אימה דוקומנטרי
או סתם אנדה זדונית מרשעת
עם בלא-ארץ
בארץ עם עם
נדד ארבעים שנה במדבר
ובא לחפש הגנה מהשמש
בקו המפגש של שלג ומים
וביערות שצומחים מעצמם.
אנחנו מביטים בהם במותם
ומתכננים לאט את מותנו
שער זהב על שלג לבן
מתחת גל עצמות שהשחירו –
אלו הם הזרים שבאו לכאן
לפגוש בפניה של רוח האפל
במקום לדבק באל האחד
שהתגלה להם במדבר

עדינה מור-חיים
המצב והרוח

*
במרחבי הזמן האסור
מרכע, משלש, עגול
חיה
אפשר לחזור, אפשר לחזור מהר
לזמן של אל אחד
ואדם
ממין נקבה
איי-אפשר להמציא זמן חדש
שיש בו
אני, שלג ודם
דם – של חיה מהזמן האסור
אני – שעוב את הזמן השני
ושלג שהוא מר ורעיל
ילד – אסור לגעת.